

Jenni Haukion juhlapuhe, Kuopio 8.10.2017

Kunnioitetut lotat ja veteraanit, hyvät Suomen Lottaperinneyhdistyksen edustajat, arvoisat juhlavieraat, ärade lottor och veteraner, ärade gäster!

Lämpimät kiitokset kutsusta saapua tänään tänne Kuopion kauniiseen Musiikkikeskukseen. Minulle on suuri kunnia saada osallistua tähän Suomen Lottaperinneyhdistyksen ja Kuopion lottaperinneyhdistyksen juhlaan yhdessä teidän kanssanne.

Tämä juhla on minulle henkilökohtaisesti yksi Suomen itsenäisyyden merkkipäivien kohokohdista.

Det är en stor ära för mig att tillsammans med er få delta i denna fest med Lottatraditionsförbundet i Finland.

För mig personligen är denna fest en av höjdpunkterna under jubileumsåret för Finlands självständighet.

Hyvät juhlavieraat,

Lotta Svärd -järjestö sai syntynsä vuonna 1921. Säännöissä järjestön tehtäväksi määritettiin ”*avustaa Suojeluskuntajärjestöä sen turvatessa uskontoa, kotia ja isänmaata.*”

Järjestön monet asiakirjat kertovat, mitä jäsenistöltä odotettiin. Lotan tuli olla ”*...levollinen ja luja, neuvokas ja päättäväinen, velvollisuudentuntoinen, uskollinen, luotettava, halukas palvelemaan, uhrautuva ja epäitsekäs*”.

Moni näistä määreistä piti eittämättä paikkansa monen lotan kohdalla ja korkealle asetetut tavoitteet olivat varmasti omiaan kannustamaan jokaista antamaan parhaansa. Samalla niistä kuitenkin syntyy mielikuva täydellisestä yli-ihmisestä, joka kykenee kantamaan harteillaan millaisia painolasteja tahansa. Kestämään mitä tahansa.

Siksi on tärkeää muistaa, että lotat olivat huomattavan nuoria, tavallisia naisia ja tyttöjä inhimillisine ominaisuuksineen – vahvuuksineen, heikkouksineen ja herkkyyksineen.

Tämän tosiasian edessä asettuvat lottien saavutukset yhä korkeammalle jalustalle. Sitä syvemmin ansaittua on heidän sankaruutensa.

Sotavuosina Lotta Svärdiin kuului enimmillään yli 230 000 jäsentä, mukaan lukien tyttötyön piirissä olleet pikkulotat.

Vaikka lottiin on historiamme varrella liitetty monenlaisia myyttejä kuten kuva yhtenäisestä naisryhmästä, yhtä yhtenäistä lottakokemusta ei lottien omista muistoista löydy. Sota-aika koettiin

yksilöllisesti ja se vaikutti eri tavoin eri-ikäisiin ja erilaisia vastuita kantaneisiin lottiin.

Yhdistävä tekijä oli isänmaallisuus, tahto puolustaa omaa maata, sen ihmisiä ja elämänmuotoa. Lotat ovat kertoneet velvollisuuden täyttämisestä ja suomalaisten ahkerien naisten historialliseen ketjuun liittymisestä.

Naisten isänmaalliselle työlle nähtiin vuosisataiset perinteet: suomalainen nainen oli aina elänyt kohtaloansa kansansa vaiheisiin mukautuen.

Lottien isänmaallisuus ei ollut pelkästään konkreettista työtä. Esimerkiksi kesällä 1939 aloitettujen linnoitustöiden merkitys ei ollut vain aineellinen. Kysymys oli myös kansallisen yhtenäisyyden rakentamisesta.

Talvisodan aikana suomalaisten naisjärjestöjen yhteistyö tiivistyikin erityisesti, koska Lotta Svärd hyväksyi riveihinsä kaikki - poliittiseen taustaan tai puoluekantaan katsomatta.

Lottien työ oli monimuotoista. Toimintoja varten perustettiin lääkintä-, eläinlääkintä-, muonitus-, varus-, keräys- ja huolto- sekä viestintäjaostot. Lottia oli myös ilmavalvontatoimissa, puhelinvaihteissa ja toimistotehtävissä.

Kotirintaman lotat leipoivat talvisodan aikana päivittäin yli 100 000 kiloa leipää. Asemien läheisyydessä lotat desinfioivat sairaalajunia. Kaatuneiden Evakuoimiskeskuksissa he hoitivat sankarivainajat arkkuihin ja lähettivät heidät kotikyliin.

Lottien ja sotilaiden yhdessä kamppailusta - ja selviytymisestä – kertoo osaltaan elävästi porilaisen lääkintälotan Irja Yrjänän kuvaus haavoittuneiden hoidosta:

”...Muistan yhden nuoren pojan, joka oli saanut vamman päähänsä. Hänen molemmat jalkansa olivat halvautuneet. Minä olin niitä hieronut ja hieronut. Vähitellen me yritimme ponnistautua pystyyn, ja vihdoinkin tuli hetki, että hän astui muutamia askeleita. Se tapahtui yhteislyseon juhlasalissa. Koko sali riemuitsi ja pojan kasvot loistivat, kun hän pystyi kävelemään.”

Nämä lottien moninaiset tehtävät sekä niiden parissa koetut ilot ja surut kertovat siitä suomalaisten naisten korvaamattomasta työpanoksesta, jota ilman maamme tuskin kohtalonvuosistaan olisi selvinnyt.

Työpanoksesta, josta historia ja jälkipolvet tulevat heitä ikuisesti kiittämään. Puolisoni, tasavallan presidentin sanoin: "Me muistamme, me kunnioitamme, me kiitämme."

Talvi- ja jatkosodan aikana isänmaan puolesta kaikkein kalleimmanuhrin antaneisiin lukeutui 291 lottaa. Heidän muistikirjoituksissaan korostuivat velvollisuudentunto, uhrautuvaisuus ja uskollisuus.

Mutta isänmaan merkitys: se ylitti kaiken muun.

Kunnioitetut lotat, arvoisat juhlavieraat,

”Talvisodan hengen” ylläpitäminen myös sodan päätyttyä oli yksi Lotta Svärdin keskeisiä aatteellisia tehtäviä. Järjestön piirissä koettiin kansamme kohonneen päivän riitojen ja erimielisyyksien yläpuolelle sekä toivottiin, ettemme enää koskaan "painuisi siihen eripuraisuuden suohon, jonka liejusta olimme nyt kansana jaksaneet nousta."

Lottien muistoja ja kokemuksia tutkineen filosofian tohtori Pia Olssonin mukaan muistoissa painottuu nimenomaan ristiriidaton yhteistyö miesten kanssa. Naisten näkökulmasta suomalainen yhteiskunta rakentuu yhteistyölle, joka ehkäisee sukupuolten välisiä ristiriitaisuuksia.

Tätä lottien vaalimaa ajattelua kuvaa puheenjohtaja Helmi Arneberg-Pentin luonnehdinta:

”...Elämä maassamme on aina ollut karua, liiaksi kaikki voimat elämisen taisteluun vaativaa, jotta nainen olisi saanut olla pelkkänä kukkana, jota palvellaan... Emmekä me naiset tätä tosiasiaa sure, vaan olemme aina olleet ylpeitä siitä, että olemme saaneet olla miehen työtoverina, johon hän tietää voivansa luottaa kohtalon joka kohdassa...”

Keskinäinen kunnioitus naisten ja miesten välillä oli molemminpuolista, josta esimerkkinä nimimerkki "Suojeluskunnan rivimies" esitti Lotta Svärd-lehdessä omat hämmästelevät kiitoksensa todeten: "...Miehen on vaikea käsittää, mistä lähteistä suomalainen lotta ja nainen ammentaa sen ehtymättömän voiman, mikä tällaisina kohtalokkaina aikoina on hänen toiminnalleen niin tunnusomaista... Kansa, jolla on sellaisia naisia kuin suomalaiset lotat, ei voi kuolla..."

Uupumatta isänmaan parhaaksi työskennelleestä, tasa-arvoa ja naisten osallisuutta edistäneestä Lotta Svärdistä tulikin lopulta Suomen suurin naisjärjestö ja naisten vapaaehtoinen yhteenliittymä kautta aikojen.

Samalla luotiin perusta myös pohjoismaiselle tasa-arvoyhteistyölle, jonka saavutukset tänä päivänä tunnetaan kaikkialla maailmassa.

Ärade gäster,

Lotta Svärd var också en förebild för motsvarande organisationer i Sverige, Norge, Danmark och Estland. I Sverige är Riksförbundet Sveriges Lottakårer fortfarande verksamt.

Att knyta internationella kontakter och skapa en positiv bild av organisationen utomlands var en viktig del av Lotta Svärd-verksamheten. För lottorna var de internationella kontakterna också ett sätt att representera Finland.

De nordiska lottorna kallade varandra för kära systrar, ”själsfränder”, som förenades av det gemensamma målet att försvara fosterlandet.

Hyvät juhlavieraat,

Ennen Lotta Svärd –järjestön lakkauttamista vuonna 1944 lotat perustivat Suomen Naisten Huoltosäätiön, jonka tarkoituksena oli avustaa sodasta kärsiviä naisia ja lapsia sekä edistää kotiutettavien lottien toimeentuloa.

Viisikymmentä vuotta myöhemmin Huoltosäätiö, sittemmin Lotta Svärd –säätiö, päätti Suomen lottien muistojen vaalimiseksi rakennuttaa Syvärannan Lottamuseon.

Vuonna 1992 perustetulla Suomen Lottaperinneyhdistyksellä on tänä päivänä 28 jäsenyhdistystä ja lähes 4 500 jäsentä. Kuten liitto itse luonnehtii, lottakunnioituksen henkiinherättämisen myötä sillä on ainutlaatuinen tilaisuus puhua niistä lähihistorian tapahtumista, joista pitkään vaiettiin.

Vaikka emme enää eläkään perinteisesti miellettyssä konsensusyhteiskunnassa, on meillä yhä edelleen runsaasti yhteistä suomalaista hyvää, jonka puolesta lotatkin aikoinaan uurastivat.

Kun yhteiskuntaamme on uhattu, olemme selviytyneet yhdessä - toinen toisiimme turvautuen. Tätä yhdessätekemisen henkeä Suomi tarvitsee edelleen. Meillä on yhä opittavaa lottien ja veteraanien, viitoittamasta esimerkistä. Toive siitä, ettemme me kansakuntana enää koskaan painuisi eripuraisuuden suohon, on yhä tarpeellinen ja kenties ajankohtaisempi kuin pitkään aikaan.

Vaikka nyky-yhteiskunta aivan oikein korostaa moniarvoisuutta ja yksilöllisyyttä henkilökohtaisen vapauden ja yhdenvertaisuuden perustana, ei edistys suinkaan vaadi perinteisistä, sukupolvelta toiselle siirtyneistä arvoistamme luopumista.

Päinvastoin, arvoperintöä on lupa varjella ja vaalia.

Frans Emil Sillanpää rohkaisi aikoinaan: ”Älkää ujostelko tunnustaa rakastavanne tätä maata ja pitävänne arvossa sen kansaa. Ne ovat puhtaita ja arvokkaita tunteita eivätkä ne vaadi teitä vihaamaan eikä vieromaan toisten maita ja kansoja”.

Nämä Nobel-kirjailijan sanat ovat hedelmällinen perusta juuri meidän aikamme erityispiirteisiin kiinnittävälle lottaperinneyhdistykselle.

Perinneyhdistys tarjoaa ikkunan historian sekä henkilökohtaisiin että kollektiivisiin tapahtumiin ja tarinoihin. Sukututkimusharrastuksen kasvattaessa jatkuvasti suosiotaan, lisääntyy samalla myös kiinnostus kunkin omasta suvusta löytyviin lottia-elämäntarinoihin. Perinneyhdistyksillä voi tähän mielenkiintoon vastaamisessa olla merkittävä tiedon välittäjän ja tiedon tulkitsijan rooli.

Todella syvästi itsetuntemus kehittyy vasta, kun yksilöt ja yhteisöt tiedostavat, mitä on ollut ja tapahtunut heitä ennen.

Kenraali Adolf Ehrnroothin sanoin: ”Kansa joka ei tunne menneisyyttään, ei hallitse nykyisyyttään, eikä ole valmis rakentamaan tulevaisuutta varten.”

Hyvät juhlavieraat,

Miesten ja naisten välinen tasa-arvo toteutuu Suomessa tänään toiseksi parhaiten koko maailmassa. Kärkisijoilla olemme myös tyttöjen mahdollisuuksissa päättää elämästään ja hyödyntää voimavarojaan.

Nykytilanteesta saamme kiittää juuri sitä suomalaisen naistyön historiallista jatkumoa, johon lotat vahvasti kiinnittyivät ja jonka perinteistä he ammensivat toimintaansa henkeä ja voimaa.

Vaikka lotat varmasti naisina jakoivat aivan samat haaveet ja huolet kuin tämän päivän suomalaisnaiset, he eivät ponnistelleet vain henkilökohtaisen hyvän puolesta. Heiltä vaadittiin uhrauksia koko yhteiskuntamme, yhteisen hyvämmen puolesta.

Lotta Svärdin kultaisten sääntöjen mukaisesti he eivät lannistuneet vaikeuksissa. Vastoinkäymisten kohdatessa he muistivat päämääränsä suuruuden.

Sotavuosien naisten toiminta on jälkipolville vastuunkannon, suomalaisen sisun ja epäitsekkyyden perintö. Se on kallisarvoinen voimavara, joka säilyy ammennettavissamme nimenomaan määrätietoisien perinnetyön välityksellä.

Siksi haluan lämpimästi kiittää kaikkia teitä lottaperinneyhdistysten jäseniä, jotka omilla paikkakunnillanne olette mukana tässä arvokkaassa työssä. Toivotan liitolle sekä perinneyhdistyksille mitä parhainta onnea ja menestystä.

Ennen kaikkea jokainen tässä salissa läsnäoleva itse lottana tai pikkulottana toiminut ansaitsee tänään mitä syvimmän kiitoksemme ja arvostuksemme. Te, rakastetut lotat, olette meille nuoremmille suuria esikuvia ja innoituksen lähteitä.

Kunnioitetut lotat, arvoisat juhlavieraat, ärade lottor, ärade gäster!

När vi i år firar det självständiga Finlands 100-årsjubileum med devisen ”tillsammans”, då minns och hedrar vi samtidigt alla de kvinnor och män som upplevde kriget och som tillsammans, sida vid sida, uthärdade krigets hårda prövningar och under åren därefter samlade sina krafter för att bygga upp vårt land igen.

Kun tänä vuonna vietämme Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlaatunnuksella ”yhdessä”, muistamme ja kunnioitamme samalla niitä sodan kokeneita naisia ja miehiä, jotka yhdessä ponnistellen selviytyivät sodan ankarista koettelemuksista ja myöhemminä vuosina kokosivat voimansa maamme jälleenrakentamiseen.

Heidän sankaruutensa kiteytyy koko kansakuntamme menestystarina.

Koskettavasti yhdessä jaettua kohtaloa on kuvannut vastikään edesmennyt runoilija Sirkka Selja seuraavin säkein:

*”Jos sinun on kuuma, leijaan virvoittavana tuulena vierelläsi. /
 Jos sinun on kylmä, lehaudan lämpimänä henkäyksenä sinua vastaan. /
 Jos sinun on väsy, olkoon minun ajatukseni pehmeä vuode, jolle voit painaa uupuneeen pääsi. /
 Jos sinä haavoitut, haavoitun minäkin. /
 Jos sinä kaadut – kulkekoon sama luoti minunkin lävitseni...”*

Juuri näissä sanoissa kiteytyvät Lotta Svärdin toiminnan ytimessä vaikuttaneet suomalaisen naisen syvä myötäelämisen kyky, hänen loppumaton ja uhrautuva toimintatarmonsä sekä rajaton lähimmäisenrakkautensa.

Juuri niissä piilee se ”ehtymätön voima”, jota mainitsemani nimimerkki ”Suojeluskunnan rivimieskin” aikoinaan ihmetteli.

Vaalikaamme niitä kaikessa toiminnassamme niin tänään kuin myös tulevaisuudessa.

Kiitos. Tack.